

David Foenkinos
**La biblioteca
dels llibres rebutjats**

DAVID FOENKINOS

La biblioteca dels llibres rebutjats

Traducció de Mercè Ubach

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Le mystère Henri Pick*
© Éditions Gallimard, 2016

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).
Tots els drets reservats.

Primera edició: febrer del 2017

© de la traducció: Mercè Ubach Dorca, 2017
© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Av. Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@edicions62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Imprès a Romanyà Valls

DIPÒSIT LEGAL: B. 868-2017
ISBN: 978-84-297-7570-9

El 1971, l'escriptor nord-americà Richard Brautigan va publicar *The Abortion: An Historical Romance 1966*. Es tracta d'una intriga amorosa força peculiar entre un bibliotecari i una dona jove amb un cos espectacular. Un cos del qual ella és víctima en certa manera, com si en la bellesa hi pesés una maledicció. La Vida, que és com es diu l'heroïna, explica que un home es va matar amb el cotxe per culpa seva; subjugat per aquesta vianant insòlita, el conductor simplement va deixar de seguir el seu camí. Després de l'impacte, la noia va córrer cap al cotxe. El conductor, ensangonat i agonitzant, encara va tenir temps per dir-li, just abans de morir: «Que n'és, de guapa, senyoreta!».

Per ser sincers, però, la història de la Vida ens interessa menys que la del bibliotecari. Perquè és en ell que rau la peculiaritat de la novel·la. El protagonista treballa en una biblioteca que accepta tots els llibres rebutjats pels editors. S'hi pot coincidir, per exemple, amb un home que hi ha anat a dipositar un manuscrit després d'haver entomat més de quatre-centes negatives. Així, sota l'ull del narrador s'acumulen llibres de tota mena. També s'hi pot descobrir tant un assaig de l'estil d'*El conreu de les flors a la*

llum de les espelmes en una habitació d'hotel com un llibre de cuina que evoca totes les receptes dels plats esmentats a les novel·les de Dostoievski. Un bon avantatge d'aquesta pensada: és l'autor qui tria la seva col·locació a les prestatgeries. Ell mateix pot vagarejar entre les pàgines dels seus confreres maleïts abans de trobar el seu lloc en aquesta forma d'antiposteritat. Per contra, no s'hi accepta cap manuscrit enviat per correu postal. S'hi ha d'anar en persona, a dipositar l'obra que ningú ha volgut, com si aquest acte simbolitzés l'última voluntat d'un abandó definitiu.

Uns anys més tard, el 1984, l'autor d'*Abortion* va posar fi als seus dies a Bolinas, Califòrnia. Tornarem a parlar de la vida de Brautigan i de les circumstàncies que el van portar al suïcidi, però de moment quedem-nos en aquesta biblioteca nascuda de la seva imaginació. Al començament dels anys noranta, la seva idea es va fer realitat. Per retre-li homenatge, un lector devot va crear la «biblioteca dels llibres rebutjats». Va ser així com va néixer, als Estats Units, la Brautigan Library, que acull els llibres orfes d'editor. Actualment es troba a Vancouver, a l'Estat de Washington.¹ La iniciativa del seu fan segurament hauria emocionat Brautigan, però, qui pot conèixer veritablement els sentiments d'un mort? Arran de la seva creació, nombrosos diaris es van fer ressò de la biblioteca, i també se'n va parlar a França. Al bibliotecari de Crozon, una localitat de la Bretanya, li van venir ganes de fer el mateix. Així, a l'octubre del 1992, va crear la versió francesa de la biblioteca dels rebutjats.

1. A internet es pot trobar fàcilment informació relativa a les activitats d'aquesta biblioteca, visitant el lloc web www.thebrautiganlibrary.org.

En Jean-Pierre Gourvec estava orgullós del petit rètol que es podia llegir a l'entrada de la seva biblioteca. Un aforisme de Cioran, irònic en un home que pràcticament mai no havia sortit de la seva Bretanya natal:

París és l'indret ideal per arruïnar-se la vida.

Era de la mena d'homes que prefereixen la seva regió al seu país, però sense que això els converteixi en nacionalistes exaltats. El seu aspecte podia permetre presagiar el contrari: llargarut i esprimatxat com era, amb unes venes inflades que li solcaven el coll i una pigmentació rogenca molt acusada, de seguida t'imaginaves que presentava la geografia física d'un temperament colèric. Res més lluny de la realitat. En Gourvec era una persona reflexiva i assenyada, per a qui les paraules tenien un sentit i una destinació. N'hi havia prou de passar una estoneta en companyia seva per superar l'estadi de la primera i falsa impressió; aquell home feia l'efecte de ser capaç de desaparèixer dins ell mateix.

Així doncs, va ser ell qui va modificar la disposició de les seves prestatgeries per fer lloc, al fons de la biblioteca municipal, a tots els manuscrits que somiaven un refugi. Un trasbals que li va recordar aquesta frase de Jorge Luis Borges: «Agafar un llibre d'una biblioteca i tornar-l'hi a deixar és fatigar els prestatges». Doncs avui deuen estar esgotats, va pensar en Gourvec, somrient. Possedia un humor d'erudit, o encara més: d'erudit solitari. Era així com ell es veia, i s'acostava força a la veritat. En Gourvec estava dotat d'una dosi mínima de sociabilitat, sovint no reia de les mateixes

coses que la gent del poble, però sabia esforçar-se per escoltar una broma. De tant en tant fins i tot anava a beure una cervesa al bistrot del final del carrer, a xerrar de tot i de res amb altres homes, a xerrar sobretot de res, pensava ell, i en alguns grans moments d'excitació col·lectiva era capaç d'acceptar jugar una partida de cartes. No el molestava pas que el poguessin prendre per un home com els altres.

De la seva vida, se'n sabia ben poca cosa, llevat del fet que vivia sol. Havia estat casat als anys cinquanta, però tothom ignorava per què la seva dona l'havia abandonat al cap de poques setmanes del casament. Deien que l'havia trobat en una pàgina d'anuncis per paraules, i que s'havien escrit molt de temps abans de conèixer-se. Era aquest, el motiu del fracàs de la parella? Potser en Gourvec era la classe d'home que escriu declaracions inflamades tan boniques de llegir que fan una dona capaç de deixar-ho tot per ell, però més enllà de la bellesa dels mots la realitat era forçosament decebedora. En aquella època les males llengües murmuraven que era la impotència el que havia impulsat la seva dona a marxar a corre-cuita. Sembla poc probable que la teoria fos encertada, però quan la psicologia és complexa a la gent li agrada recórrer a explicacions bàsiques. Així, pel que fa a aquest episodi sentimental, el misteri romaní intacte.

Després que la seva dona el deixés, no se li havia conegut cap relació duradora, i no havia tingut fills. És difícil saber quina vida sexual havia tingut. Te'l podies imaginar sent amant de dones abandonades, amb les Emma Bovary del seu temps. Algunes devien haver buscat entre les pres tatgeries alguna cosa més que la satisfacció d'una fantasia novel·lesca. Amb aquell home que sabia escoltar, perquè sabia llegir, es podien evadir d'una vida mecànica. Però no

n'hi ha cap prova, d'això. Una cosa és certa: l'entusiasme i la passió d'en Gourvec per la seva biblioteca no es van afeblir mai. Rebia tots i cada un dels lectors amb una atenció particular, esforçant-se per escoltar-los i ajudar-los a crear un camí personal a través dels llibres que els proposava. Segons ell, la qüestió no era que t'agradés o no t'agradés llegir, sinó més aviat saber com trobar el llibre que t'esqueia. Pots trobar fascinant la lectura, sempre que tinguis a les mans la novel·la adequada, la que t'agradarà, la que et parlarà, aquella que no podràs deixar. Per assolir aquest objectiu, en Gourvec havia desenvolupat un mètode que gairebé podia semblar paranormal: analitzant l'aparença física d'un lector, era capaç de deduir quin autor li convenia.

L'energia incessant que dedicava a fer dinàmica la seva biblioteca el constrenyia a ampliar-la. Als seus ulls va ser una immensa victòria, com si els llibres formessin un exèrcit cada vegada més dèbil, en què cada focus de resistència contra una desaparició programada adquiria el sabor d'una intensa revolució. L'Ajuntament de Crozon va arribar a acceptar la contractació d'una ajudant. I en Gourvec va posar un anunci per reclutar-la. Li agradava molt decidir quins llibres encarregaria, organitzar-ne la col·locació i les altres nombroses activitats, però la idea de prendre una decisió relativa a *un ésser humà* l'aterria. Tot i així, somiava de trobar algú que fos com un còmplice literari: una persona amb qui pogués conversar durant hores sobre l'ús dels punts suspensius en l'obra de Céline o discutir sobre els motius del suïcidi de Thomas Bernhard. Un únic obstacle a aquesta ambició: sabia massa bé que seria incapaç de dir que no a qualsevol. De manera que tot seria molt fàcil. La persona contractada seria la que es pre-

sentés primer. Va ser així com la Magali Croze es va incorporar a la biblioteca, armada d'aquesta qualitat innegable: la rapidesa a respondre a una oferta de treball.

3

A la Magali llegir no li agradava especialment,² però era mare de dos nens bastant petits i li urgia trobar feina. Sobretot perquè el seu marit només treballava mitja jornada al taller Renault. Cada vegada es fabricaven menys cotxes a França, i la crisi s'havia instal·lat perdurablement a començament dels noranta. En el moment de signar el contracte, la Magali va pensar en les mans del seu marit; en les seves mans sempre plenes de greix negre. Dedicant la jornada a manipular llibres, no era un risc que hagués de témer córrer. Aquella seria una diferència fonamental; des del punt de vista de les mans, la parella seguia trajectòries diametralment oposades.

Al capdavant, en Gourvec va valorar la idea de treballar amb algú per a qui els llibres no eren sagrats. Es pot tenir una molt bona relació amb un col·lega sense discutir sobre literatura alemanya cada matí, va admetre. Ell s'encarregava dels consells als usuaris i ella gestionava la logística; el duo es va revelar perfectament equilibrat. La Magali no era la mena de persona que discuteix les iniciatives del seu

2. Quan en Gourvec li va posar els ulls al damunt per primera vegada, de seguida va pensar: fa cara d'agradar-li *L'amant*, de Marguerite Duras.

cap, però això no obstant no va poder evitar manifestar els seus dubtes sobre l'assumpte dels llibres rebutjats:

—Quin interès té, guardar llibres que no vol ningú?

—És una idea americana.

—I?

—És un homenatge a Brautigan.

—A qui?

—A Brautigan. Que no ha llegit *El detectiu que somiava en Babilònia*?

—No. Tant se val, és una idea estrofolària. I, a més, pretén realment que vinguin a dipositar els seus llibres aquí? Ens cauran al damunt tots els psicòpates de la regió. Els escriptors estan grillats, això ho sap tothom. I els que no publica ningú encara deuen ser pitjors.

—A la fi tindran un lloc propi. Consideri-ho una obra de caritat.

—Ja ho entenc: vostè em vol convertir en la Mare Teresa dels escriptors fracassats.

—Justa la fusta, una mica ja és això.

—...

La Magali va anar acceptant a poc a poc que la idea podia ser maca, i va intentar organitzar l'aventura amb bona voluntat. En aquella època, en Jean-Pierre Gourvec va posar un anunci als diaris especialitzats, entre altres a *Lire* i *Le Magazine littéraire*. L'anunci proposava a tots els autors desitjosos de dipositar el seu manuscrit en aquesta biblioteca de rebutjats que s'arribessin a Crozon. La idea va agradar de seguida, i nombroses persones s'hi van desplaçar. Uns quants escriptors van travessar França per venir a desembarassar-se del fruit del seu fracàs. El fet es podia comparar amb un viatge místic, la versió literària del camí de Santiago. Així, recórrer centenars de quilòmetres

per posar fi a la frustració de no haver estat publicat posseïa un gran valor simbòlic. Era una ruta vers l'esborrament de les paraules. I potser la força encara era més gran al departament de França on es trobava Crozon: Finistère, la fi de la Terra.

4

Al cap d'una dècada, la biblioteca ja acollia al voltant de mil manuscrits. En Jean-Pierre Gourvec es passava l'estona observant-los, fascinat per la força d'aquell tresor inútil. El 2003, va caure greument malalt, i va patir una llarga hospitalització a Brest. Això va ser un doble càstig per a ell: el seu estat li importava menys que el fet de no poder estar amb els seus llibres. Des de la seva habitació d'hospital, va continuar donant directrius a la Magali, per tal com es mantenia a l'aguait de l'actualitat literària per saber quins llibres encarregar. No havia de faltar res. L'home abocava les seves últimes forces a allò que sempre li havia donat vida. La biblioteca dels llibres rebutjats semblava que ja no interessava a ningú, i això l'entristia. Passada l'excitació inicial, només el boca-orella mantenia el projecte en un estat d'una certa supervivència. Als Estats Units, la Brautigan Library també començava a anar de mal borràs. Ja ningú no volia acollir aquells llibres abandonats.

En Gourvec va tornar molt prim. No calia ser cap envadí per comprendre que no li quedava gaire temps de vida. Els habitants de la ciutat, en una mena de reacció bondadosa, tot d'una van ser presos del desig irrefrenable de demanar llibres en préstec. La Magali havia fomentat

aquesta exaltació llibresca artificial, comprenent que seria de les últimes satisfaccions d'en Jean-Pierre. I ell, debilitat per la malaltia, no hi va caure, que la sobtada aflluència de lectors no podia ser natural. Al contrari, es va deixar convèncer que la seva feina continuada a la fi donava els seus fruits. Marxaria bressolat per aquest orgull immens.

Així mateix, la Magali va demanar a algunes de les seves coneixences que escrivissin una novel·la a corre-cuita, per fornir els prestatges dels llibres rebutjats. Fins i tot li va insistir a la seva mare.

—Però si no sé escriure, jo.

—Precisament, ara és el moment. Explica els teus records.

—No m'enrecordo de res, i faig moltes faltes.

—I què, mama. Necessitem llibres. Inclús ens pot anar bé la llista de la compra.

—Ah, sí? I creus que això interessarà?

—...

Finalment, la seva mare es va estimar més copiar la guia telefònica.

Escrivint llibres directament destinats al rebuig, hom s'allunyava del projecte inicial, però tant era. Els vuit textos que la Magali va poder reunir en uns dies van fer feliç en Jean-Pierre. Ho va llegir com una lleugera reactivació, senyal que no tot estava perdut. Ja no li quedava gaire temps per ser testimoni dels progressos de la seva biblioteca, i per això va fer prometre a la Magali que almenys conservaria els llibres acumulats durant tots aquells anys.

—T'ho prometo, Jean-Pierre.

—Aquests escriptors han confiat en nosaltres... No els podem traïr.

—Me n'ocuparé. Aquí estaran protegits. Sempre hi haurà un lloc per als que no vol ningú.

—Gràcies.

—Jean-Pierre...

—Sí.

—Li volia donar les gràcies...

—Per què?

—Per haver-me ofert *L'amant*... és tan bonic...

—...

Va agafar la mà de la Magali i l'hi va retenir un llarg moment. Al cap d'uns minuts, sola al seu cotxe, la dona es va posar a plorar.

* * *

La setmana següent, en Jean-Pierre Gourvec va morir al seu llit. Tothom va parlar d'aquesta figura encantadora que trobarien a faltar tant. Però la breu cerimònia al cementiri no va congrega gaire gent. Què en quedaria, d'aquest home, al capdavant? Aquell dia, potser es podia entendre la seva obstinació per crear i ampliar la biblioteca de llibres rebutjats. Era un sepulcre contra l'oblit. Ningú no vindria a recollir-se davant de la seva tomba, de la mateixa manera que ningú no vindria a llegir els manuscrits rebutjats.

* * *

La Magali, és clar, va complir la promesa de conservar els llibres admesos, però no tenia temps de continuar fent créixer el projecte. Des de feia uns quants mesos, l'Ajuntament intentava estalviar una mica en tot, i especialment

en les partides que tenien a veure amb la cultura. Després de la mort d'en Gourvec, quan va passar a ser la responsable de la biblioteca, no li van donar permís per contractar un substitut. Es va quedar tota sola. Les prestatgeries del fons anirien quedant abandonades progressivament, i la pols acabaria cobrint aquelles paraules sense destinatari. Absorbida per la feina diària, la mateixa Magali no hi pensava sinó de tant en tant. Com s'hauria pogut imaginar que aquesta història dels llibres rebutjats capgiraria la seva existència?